

АСОЦІАЦІЙНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ В ОРГАНІЧНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ

Шлапак М. А., аспірант
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено значення органічного сільського господарства, його поширення у світі, а також перспективи його розвитку в Україні. Проаналізовано технологічні і технічні особливості органічного сільського господарства, можливості поширення обслуговуючої кооперації, зокрема спільного використання техніки для виробництва органічної продукції рослинництва та тваринництва.

Економічне оновлення України шляхом підтримки аграрного сектора та збільшення внеску країни у глобальні зусилля у сфері безпеки харчових продуктів досягається значною мірою завдяки підтримці стабільного, ринково орієнтованого законодавчого середовища, сприяння доступу до фінансування та сприяння розвитку ринкової інфраструктури для малих та середніх виробників. Розвиток асоціаційних форм взаємодії виробників позитивно впливає на підвищення спроможності організацій виробників з надання послуг своїм членам, створення і розвиток ефективних маркетингових каналів постачання та збуту продукції, а також розбудови ринку послуг і інфраструктури, включаючи створення потужностей для первинної переробки, зберігання та постачання продукції.

Системні дослідження з питань формування матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, оснащення їх сучасною технікою, впровадження інтенсивних ресурсозберігаючих технологій знайшли відображення в роботах таких науковців, як В. Андрійчук, П. Гайдуцький, М. Кісіль, М. Лобас, Ю. Лупенко, П. Мосіюк, Г. Підлісецький, П. Саблук, Р. Саблук та ін. Рекомендації з виробництва екологічно чистої сільгосппродукції без застосування агрохімічних засобів, геномодифікованих організмів та з мінімальною обробкою ґрунту без перевероту пласта у рослинництві та відмова від постійного стійлового утримання, обов'язковий випас тварин та відмова від застосування кормових добавок та гормонів у тваринництві розроблено в роботах М.Курдюмова, Н.Жирмунської, Б.Бублика та ін. Питання використання техніки і, зокрема, питання про форми її ефективного використання для підвищення рентабельності й здешевлення органічних продуктів досліджені недостатньо, що зумовило вибір теми роботи.

В Україні формується кластер виробників органічної продукції. Як у рослинництві, так і у тваринництві малі та середні фермери розвивають органічне виробництво [2]. У світі вже понад 1,8 млн виробників, що обробляють більше 37 млн га земель для отримання органічної продукції. Площі органічного землеробства в Україні налічують близько 280 тис. га. Зростання попиту на органічну продукцію сприяє пошуку та формуванню каналів збуту сільськогосподарської продукції. Переважно цільовими є закордонні споживачі. Органічна продукція, як правило, дорожча за традиційну більш ніж на 30%, що стримує попит з боку українського споживача.

Для стимулювання росту довіри між виробником і споживачем використовується сертифікація. Відповідно до положення 31 Постанови Ради (ЄС) 834/2007 (найпоширеніший стандарт в Україні за

відсутності національних норм): «Для забезпечення відповідності виробництва органічних продуктів вимогам правил ЄС щодо органічного виробництва, діяльність, яка здійснюється операторами на всіх етапах процесу виробництва, підготовки та реалізації органічної продукції, повинна перевірятися в рамках системи контролю, яка створена і функціонує у відповідності до правил...». Сертифікація є невід'ємною частиною ринку органічних продуктів.

Питання практичного виробництва, сертифікації та пошуку каналів збуту разом з метою здешевлення органічних продуктів і підвищенням рентабельності виробництва гуртують фермерів. Створення переробних потужностей на базі об'єднань виробників дозволить користуватись всіма перевагами спільного використання техніки. Основна ідея асоціаційного використання техніки полягає в практичному та реальному засобі забезпечення фермерів сучасними технологічно просунутими системами механізації сільськогосподарства. Найбільшого значення це набуває для господарств, що мають обмежений розмір, не мають достатнього доступу до інвестиційного капіталу та залежать від сезонних коливань потреби в робочій силі і техніці.

Безперечно, асоціаційне використання сільськогосподарської техніки є одним з підходів щодо забезпечення доступу для більшої частини господарств до сучасної механізації з гарантією максимально ефективного використання інвестицій в механізацію як основний капітал. Водночас термін «асоціаційне використання» визначається лише як будь-які засоби, потужності, обладнання і машини, що використовуються у більш ніж одному господарстві чи сільськогосподарському підприємстві. Термін новий, але концепція є досить традиційною, як власне саме сільське господарство. Традиція спільного використання або об'єднання інструментів, обладнання і робочої сили дуже давня і принцип поділу корениться в соціальних звичаях і культурі більшості сільських громад. Сучасні асоціаційні форми використання техніки базуються на основі економічних і технічних факторів, але, на нашу думку, соціальні чинники, особливо сумісність фермерів, що беруть участь, набуває найбільшого значення.

Асоціаційне використання техніки в органічному землеробстві сприяє розвитку спроможності розбудови ланцюгів доданої вартості виробленої продукції, що вирощують або виробляють члени даної організації. Наприклад, спільне використання технічних потужностей з організації забою худоби або птиці, первинної обробки та передпродажної підготовки цієї продукції, або приклади західних кооперативів, що спеціалізуються на діяльності з сортування, миття, сушіння, соління, квашення, зберігання, пакування рослинницької та

тваринницької продукції, виробництво м'ясопродуктів, інша передреалізаційна підготовка.

Розглянувши витрати палива і праці на виконання органічного обробітку ґрунту асоційованими об'єднаннями європейських країн у порівнянні з традиційним плужним бачимо зниження витрат палива з 40 до 20 літрів на гектар у Данії, з 75 до 12 у Франції та з 35 до 6 у Німеччині. При цьому витрати праці також зменшилися з 2 до 0,8 годин на гектар у Данії, а у Франції та Німеччині з 2 до 0,5 годин на гектар [3].

Прискорення відновлення родючості ґрунту як один з найважливіших методів і прийомів органічного землеробства вимагає відмови від перекопки та оранки. Використання техніки при цьому має відмінності у порівнянні з традиційним землеробством. Для збереження живої біомаси ґрунту, яка створює шар родючого гумусу, застосовується тільки підрізка бур'янів плоскорізами або скошування. Можуть застосовуватися широкозахватні плоскорізи, важкі борони, луцильники, фрези, які забезпечують високоякісний обробіток за один прохід агрегату. Поєднання декількох технологічних операцій і заходів в одному робочому процесі способом застосування комбінованих ґрунтообробних та посівних агрегатів також є прикладом ефективного використання техніки в органічному землеробстві.

Висновки. Результатами дослідження маємо відповіді на питання: Значення органічного сільського господарства, його поширення у світі та Україні, технологічні і технічні особливості органічного землеробства, можливості кооперації, доступ до якої специфічної техніки забезпечується через кооперативи або інші форми асоціативного використання.

1. Асоціативне використання сільськогосподарської техніки – поширена практика в європейських країнах. При розгляді досвіду, накопиченого в спільному використанні машин за останні десятиліття, стає очевидно, що не всі спроби поширення спільного використання машин досягли успіху в технічних, економічних і соціальних аспектах. Проте як поняття асоціативне використання техніки забезпечує практичну можливість удосконалити органічні технології для великого числа дрібних фермерів на міцній основі.

2. Серед різноманітних форм асоціативне використання досконало відбувається на кооперативній основі. Розвиток форм використання техніки тісно пов'язаний з виникненням сучасних сільськогосподарських кооперативів, формування яких відбулось у відносно стислі історичні строки. У різних країнах члени кооперативів майже інтуїтивно прийшли до необхідності дотримання практично однакових принципів спільного використання технічних засобів

виробництва, чим було підтверджено життєздатність асоціаційних форм використання техніки.

3. Розвиток асоціаційних форм використання сільськогосподарської техніки є перспективним для держави. Україна може зміцнити свої позиції на світових ринках, якщо активізується у сфері органічного землеробства. Виникає необхідність підтримки доступу сільськогосподарських товаровиробників до високопродуктивної техніки та можливості зменшувати індивідуальні витрати на закупівлю технічних засобів на основі спеціалізованих об'єднань. Збільшення кількості виробників та продукції на внутрішньому ринку забезпечить здешевлення здорової та корисної продукції на полицях магазинів.

Література

1. Agricultural Cooperative sin Europe: Issuesand Trends. 2010. Brussels, COGECA. – 172 p.

2. «Органічна» кооперація. Максим Назаренко, Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.agro-business.com.ua/2013-06-04-09-50-50/2293-lr-.html>

3. Світ органічного сільського господарства. Статистика та тенденції 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2015/fibl-ifoam-2014-regions-2015.pdf>

4. Артиш В. І. Ринок української органічної продукції та перспективи його розвитку / В. І. Артиш // Посібник українського хлібороба 2008. – К., 2008. – С. 113-115.

5. Базові стандарти IFOAM щодо органічного виробництва й переробки // [Електронний ресурс]: <http://www.ifoam.org>